

Obce mohou lidem se záznamem v trestním rejstříku pomáhat také odpovědným veřejným zadáváním

Předsudky okolí, dluhy z minulosti, ztráta sociálních návyků během trvání výkonu trestu odnětí svobody, to vše znesnadňuje osobám s kriminální minulostí návrat do „normálního“ života. Striktní vyžadování trestní bezúhonnosti ze strany zaměstnavatelů jim navíc situaci komplikuje i při hledání práce. Zadavatelé veřejných zakázek mohou pomoci, když ve vhodných případech budou uplatňovat společensky odpovědné aspekty.

Osoby s kriminální minulostí (se záznamem v rejstříku trestů) lze zadat mezi osoby znevýhodněné na trhu práce. Po uložení a zejména po výkonu trestu by měl být „veřejný dluh“ pachatele trestného činu považován za splněný a v ideálním případě by měl potrestaný (a tímto trestem napravený) hříšník začít žít znovu „v souladu se zákonem“. Tolik teorie.

BAZÍROVÁNÍ NA „ČISTÉM TRESTNÍM REJSTŘÍKU“ NĚKDY MŮŽE UŠKODIT

Trestaným osobám však hrozí horší zacházení ze strany potenciálních zaměstnavatelů a nižší šance na získání zaměstnání. A to i v případě, že spáchaná trestná činnost nemusí být výkonu požadované profese vůbec na překážku, či s ním dokonce jakkoliv souviset.¹ Potenciální zaměstnavatelé neváhají **nedůvodný požadavek na trestní bezúhonnost² zahrnout mezi požadavky na uchazeče o zaměstnání** a používat ho jako první síto a prostředek zúžení počtu uchazečů. Zaměstnavatel příslušného uchazeče vyřadí, aniž by jej pozval k pohovoru – účast trestané osoby ve výběrovém řízení tedy skončí ještě před tím, než by takový uchazeč dostal eventuálně možnost prezentovat osobně vlastní kvality či vysvětlit pozadí vlastní kriminální minulosti a svůj postoj k ní.

Zbytečné bazírování na „čistém trestním rejstříku“ přitom může výrazně zhoršit už tak tíživou sociální situaci trestané osoby. Neúspěch může snadno vyústit v **páchání dalšího protiprávního činu z nouze**. V důsledku toho hrozí rovněž vznik či nárůst souvisejících veřejných nákladů (nákladů trestního řízení a nového výkonu trestu odnětí svobody).

Co kdyby se však takovému scénáři dalo předejít?

OBCE MOHOU UPLATNIT SOCIÁLNÍ KRITÉRIA VE VEŘEJNÉ ZAKÁZCE

Obce mají řadu možností, jak podpořit zaměstnávání osob znevýhodněných na trhu práce – a mimo jiné tedy také trestaných osob. Takové osoby je možné zejména **zaměstnat přímo** (například při údržbě veřejných prostranství) nebo pro-

střednictvím komunálních podniků (např. technických služeb, správy vodovodů a kanalizací apod.).³

Vedle těchto společensky prospěšných přístupů stojí **koncept odpovědného zadávání veřejných zakázek**, který prozatím není uplatňován v takové míře, v jaké by uplatňován být mohl. Veřejnoprávní subjekty přitom mohou zohledněním společensky odpovědných aspektů ve veřejných zakázkách přispět k vyšší míře zaměstnanosti trestaných osob a tímto způsobem bojovat s jejich sociálním vyloučením a působit na snižování kriminality.

Při zadávání veřejné zakázky, při níž lze předpokládat vznik nových pracovních míst, může zadavatel (obec) v souladu s ustanovením § 37 odst. 1 písm. d) zákona č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek, ve znění pozdějších předpisů (dále též: „ZZVZ“), stanovit **zvláštní podmínku plnění v podobě zaměstnání určitého počtu nebo procentního podílu trestaných osob**. Dodavatel, který nesplní (resp. nedoloží splnění) uvedené podmínky, bude v takovém případě ze zadávacího řízení vyloučen.

Další možností zadavatele je **učinit z počtu či procentního podílu osob z cílové skupiny zapojených do plnění veřejné zakázky hodnotící kritérium podle ustanovení § 116 odst. 2 písm. d) ZZVZ**. Dodavatel, který by z jakéhokoli důvodu požadavek zadavatele nesplnil, by nebyl ze soutěže zcela vyloučen, ale byl by nucen získat body navíc v rámci dalších hodnotících kritérií (zejména nižší nabídkovou cenou).

Aby skutečně došlo k zapojení osob z cílové skupiny do práce na zakázce, **musí být požadavek zaměstnávání uplatňován nejen v zadávací dokumentaci, ale zejména jako součást dokumentace smluvní**. Zadavatel by měl také plnění zvláštní smluvní podmínky vyžadovat a průběžně kontrolovat a její případné porušování stíhat sankcemi.

PŘÍLEŽITOSTI ANEB CO BY ZADAVATEL MĚL VZÍT V POTAZ

Při posuzování příležitosti k zapojení trestaných osob do plnění veřejných zakázek

je namístě zejména vycházet z kvalifikace osob v cílové skupině a tu mít na zřeteli při zvažování, která zakázka by mohla být pro zařazení cílové skupiny osob vhodná.

Bylo již uvedeno, že obce mohou trestané osoby přímo zaměstnávat například v oblasti správy a údržby veřejných prostranství, veřejné zeleně apod. K těmto pracím jsou konečně využívány i lidé odsouzení k trestu obecně prospěšných prací.

Pokud je tato činnost obcí poptávána v zadávacím řízení, je uplatnění požadavku na zapojení trestaných osob rovněž nasnadě. Dalšími možnostmi jsou například služby odpadového hospodářství, práce při zakázkách v městských lesích či stavební práce.

PŘI VÝBĚRU VHDNÝCH ZAMĚSTNANCŮ MOHOU I DODAVATELŮM POMOC RŮZNÉ ORGANIZACE

Při požadavku zaměstnávání trestaných osob lze narazit na předsudky či obavy. Zde je namístě zmínit, že **osoba trestaná nemusí sama o sobě představovat bezpečnostní riziko**. Podstatné je to, jak se taková osoba staví jednak k vlastní kriminální minulosti, jakož i to, jak aktivně a pozitivně přistupuje k návratu do společnosti.

Problémy při zaměstnávání trestaných osob mohou kromě toho souviset například s již zmíněnou otázkou kvalifikace, ztrátou běžných sociálních i pracovních návyků, případně také s finančními otázkami. Při zadlužení a případné exekuci mohou být trestané osoby méně motivované k získání pracovního uplatnění, když za odvedené úsilí obdrží odměnu zásadní měrou sníženou právě v důsledku zadlužení a exekuce.

Z tohoto i dalších důvodů mohou dodavatelé narazit na **obtíže při hledání vhodných zaměstnanců**, kteří by splňovali požadavek zadavatele. Mají však možnost vstoupit v jednání zejména s **Úřadem práce, Vězeňskou službou, Právní a mediální službou či neziskovými organizacemi**. V rámci této spolupráce mohou získat **cenné služby při výběru vhodných a zodpovědných kandidátů** a případně i při jejich zapracování.

Odměnou za překonání počátečních obtíží může být pro zadavatele i dodavatele pocit, že skutečně pomohli člověku ve špatné sociální situaci, napomohli jeho návratu do společnosti, napomohli ušetřit veřejné prostředky buď v podobě dávek sociálního zabezpečení, nebo ve formě úspory nákladů na věznění trestané osoby v případě, že by se takový člověk dopustil nové trestné činnosti.

Dodavatel navíc může získat loajálního vysoce motivovaného zaměstnance.

ODPOVĚDNÉ VEŘEJNÉ ZADÁVÁNÍ PŘINAŠÍ SYSTEMATICKÉ ŘEŠENÍ

Přínosy nastíněného projevu odpovědného veřejného zadávání jsou zjevné. Aktivizace osoby znevýhodněné na trhu práce obecně přináší celou řadu **pozitivních efektů pro podpořeného jednotlivce** (pozitivní dopady zaměstnání na sebevědomí a pocit užitečnosti, na finanční nezávislost osoby, na utužování režimu a pracovních návyků, možné nabytí či zvýšení kvalifikace), **ale zejména pro společnost** (osoba potenciálně závislá na finanční pomoci jiných, stát nevyjímaje, se stává přispěvatelem do veřejných rozpočtů, naopak nejsou vynakládány další veřejné prostředky na stůhání a trestání její případné nové trestné činnosti).

Podpora zaměstnávání trestaných osob v rámci veřejných zakázek navíc vyplývá i z **usnesení vlády ČR č. 75¹ ze dne 23. ledna 2017**. Jistě lze namítnout, že k zaměstnávání osob s kriminální minulostí může docházet tak jako tak i bez uplatňování zvláštních podmínek ze strany veřejných zadavatelů. Na druhou stranu takovýto přístup je nahodilý a nesystematický

a v zaměstnávání trestaných osob můžeme nanejvýš doufat. Uplatněním zvláštní podmínky při zadávání veřejných zakázek však může obec realizaci takového celospolečensky prospěšného opatření cíleně podpořit a následně také kontrolovat.

KDE ZÍSKAT VÍCE INFORMACÍ?

Bližší informace k možnostem zaměstnávání osob znevýhodněných na trhu práce lze nalézt na webu www.sovz.cz, kde jsou problematice zaměstnávání, jakož i problematice vězeňství věnovány zvláštní kapitoly. ■

Mgr. ADAM GROMNICA,

Projekt Podpora implementace a rozvoje sociálně odpovědného veřejného zadávání, Ministerstvo práce a sociálních věcí

Poznámky:

¹ Zde je vhodné uvést, že zákon č. 455/1991 Sb., živnostenský zákon, ve znění pozdějších předpisů, sice stanoví pro výkon samostatné výdělečné činnosti podmínku trestní bezúhonnosti, v kontextu ustanovení § 6 odst. 2 zákona však pro účely podnikání za bezúhonnou není považována osoba, která „byla pravomocně odsouzena pro trestný čin spáchaný úmyslně, jestliže byl tento trestný čin spáchan v souvislosti s podnikáním, anebo s předmětem podnikání, o který žádá

nebo který ohlašuje“. Stanovovat pro výkon závislé výdělečné činnosti požadavek absolutní trestní bezúhonnosti se tedy jeví být nepřiměřené

² Praxe nadužívání požadavku trestní bezúhonnosti byla přitom opakovaně podrobována kritice, například ze strany veřejného ochránce práv, JUDr. Pavla Varvařovského

http://www.ochrance.cz/uploads/tx_odlistdocument/Doporučení_rejstrik-trestu.pdf

³ Zaměstnávání osob s kriminální minulostí v nedávné době představila Městská část Praha 2 ve spolupráci s Ministerstvem spravedlnosti a společností Komwag, podnik čistoty a údržby města, a. s.

<http://vscz.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/aktuality-220/vezni-budou-uklizet-prahu-2>, <http://www.praha2.cz/S-uklidem-ulic-v-Praze-2-zacali-pomahat-vezni.html>, <http://www.komwag.cz/o-nas/aktuality/spolupracujeme-s-vezenskou-sluzbou>

Jedná se o zařazování odsouzených do práce „při výkonu trestu“ podle ustanovení § 30 zákona č. 169/1999 Sb. o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů. Striktně vzato tedy nejde o příklad odpovědného veřejného zadávání.

Osoby s kriminální minulostí jsou zařazovány do práce například i Městem Úvaly http://www.rubikoncentrum.cz/download/TZ_2015_07_27_socialni_firma_Rubikon_Centrum_Servis_ve_spolupraci_s_Uvaly_se_inspiruje_v_zahranici.pdf

⁴ <https://apps.odok.cz/djv-agenda?date=2017-01-25>

Pomoc rodinám a jednotlivcům

Od letošního května budou v Dolních Břežanech (okres Praha-západ) probíhat vzdělávací a poradenské semináře a rodinné individuální poradny určené široké veřejnosti. Díky dotaci od Ministerstva práce a sociálních věcí a finanční podpoře tyto aktivity budou obci nabízeny zdarma.

Jde o projekt s názvem Rozšíření služeb pro rodinu, na který získala místní nezisková organizace Centrum Břežánek dotaci ve výši zhruba 180 tisíc korun, a to v rámci dotačního programu Ministerstva práce a sociálních věcí – Rodina a ochrana práv dětí.

Záměrem projektu jsou dvě základní aktivity: vzdělávací a poradenské semináře pro dospělé a rodinné individuální poradny. Semináře budou zaměřeny na otázky sladování pracovního a rodinného života, rozvoj dítěte, právní minimum, finanční gramotnost, péče o závislého člena rodiny. V individuální poradně budou mít zájemci příležitost s odborníky jednotlivá témata konzultovat.

„Obec podporuje realizaci tohoto projektu a zajistí finanční prostředky na spolufinancování ve výši 30 % z celkového rozpočtu. Naším zájmem je rozvíjet podmínky pro život obyvatel v obci v každé fázi jejich života s důrazem na podporu rodiny jako celku. Jde o aktivitu, která je v přímém souladu se strategickými dokumenty obce. V oblasti sociálních služeb aktuálně připravujeme řadu dalších aktivit, o kterých budeme veřejnost postupně informovat,“ sdělil Ing. **Věslav Michalík, CSC.**, starosta obce Dolní Břežany.

„Centrum Břežánek je volnočasové centrum, které v Dolních Břežanech funguje od roku 2008. Nabízíme tvořivé, vzdělávací, kulturní a sportovní aktivity a organizujeme jednorázové akce pro děti i širokou veřejnost z Dolnobřežanska. Aktivity centra jsou za-

Semináře a poradny se budou konat v Kulturním a informačním centru v Dolních Břežanech

cíleny na poskytování komplexní pomoci rodinám s dětmi, posilování rodičovské kompetence a zkvalitňování rodinných vztahů. Hlavním cílem připravovaného projektu je podporovat rodiny, které se ocitají v ohrožení. Umožnit jim řešit vzniklé problémové situace za pomoci odborníků. Semináře a poradny mají také preventivně vzdělávací charakter, a tak je můžeme doporučit v zásadě všem, které tato problematika zajímá,“ dodala **Monika Žáková**, ředitelka Centra Břežánek,

Semináře a poradny budou probíhat až do listopadu v místním Kulturním a informačním centru. Bližší informace a termíny jednotlivých poraden a seminářů jsou vyvěšeny na: www.brezanek.cz, k dispozici jsou tam i registrační formuláře.

lzt/